

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
o datę podjęcia wypłaty emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 marca 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 28 lutego 2023 r., sygn. akt III AUa 59/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.
[SOP]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 28 lutego 2023 r. oddalił apelację ubezpieczonego J. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 8 listopada 2022 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie z dnia 20 maja 2022 r., mocą której przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej od dnia 9 sierpnia 2018 r. i podjęto wypłatę świadczenia od dnia 1 stycznia 2021 r. Organ rentowy, wydając decyzję z dnia 20 maja 2022 r., miał na uwadze, że ubezpieczony pozostawał w stosunku pracy w okresie od dnia 1 listopada 2016 r. do dnia 31 grudnia 2020 r.

J. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach, zaskarżając orzeczenie w całości i opierając skargę na podstawie naruszenia prawa materialnego, to jest art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.; dalej: ustawa emerytalna). Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie oraz zmianę poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie i przyjęcie, że wypłata emerytury górniczej na rzecz ubezpieczonego nastąpi od dnia 9 sierpnia 2018 r.; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołujący się wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz zachodzi nieważność postępowania. Zagadnienie prawne zawarł w pytaniu: czy art. 103a ustawy emerytalnej o zawieszeniu prawa do emerytury znajduje zastosowanie do ubezpieczonego, któremu na mocy prawomocnego wyroku sądu ustalono prawo do emerytury w określonym terminie przed dniem wydania wyroku (szczególnie w sytuacji, gdy przepis ten wskazuje na dzień nabycia prawa do emerytury ustalony w decyzji organu rentowego) nie zaś wyrokiem sądu orzekającego w wyniku wniesionego przez ubezpieczonego odwołania od decyzji organu rentowego; czy art. 103a ustawy emerytalnej o zawieszeniu prawa do emerytury znajduje zastosowanie do ubezpieczonego, który wprawdzie posiadał zawartą umowę o pracę z poprzednim pracodawcą, na rzecz którego wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, jednak faktycznie nie świadczył pracy na rzecz pracodawcy z uwagi na pozostawanie w tym czasie na zasiłku chorobowym i kolejno na świadczeniu rehabilitacyjnym oraz czy zawieszenie prawa do emerytury na podstawie art. 103a ustawy emerytalnej znajduje zastosowanie do ubezpieczonego, który był jednocześnie uprawniony do otrzymywania zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego oraz renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Ponadto skarżący podniósł, że zachodzi nieważność postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c. z uwagi na to, iż skład orzekający był niezgodny z przepisami prawa.

Organ rentowy nie wniósł odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do

rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Odwołujący się podniósł, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia zaistniała w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji przesłanka nieważności z art. 379 pkt 4 k.p.c. Zarzucił, że rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w Katowicach (będący sądem drugiej instancji) nastąpiło w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), a więc w składzie sprzecznym z przepisami prawa.

W ocenie Sądu Najwyższego, nie można w niniejszej sprawie mówić o sugerowanej przez skarżącego nieważności postępowania.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 104), której nadano moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz

wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm.), ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak, że według Sądu Najwyższego przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże się z oceną skutków orzeczeń wydanych od dnia 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny. Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do dnia 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłaby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2014 r., BSA I-4110-4/13 (OSNC 2014 nr 5, poz. 49), Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli, jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. Tak więc nie można uznać, że w sprawie występuje sugerowana przez stronę skarżącą przesłanka nieważności postępowania, gdyż zaskarżony skargą kasacyjną wyrok zapadł przed dniem 26 kwietnia 2023 r.

Przechodząc do kolejnej przesłanki przedsądu, wypada podkreślić, że przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich

norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnieniem prawnym jest problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, a którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane i podanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. W szczególności rolą Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym nie jest wyręczenie strony reprezentowanej w procesie przez profesjonalnego pełnomocnika we wskazaniu (doprecyzowywaniu) treści postulowanych zagadnień prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935).

W niniejszej sprawie ustalono, że J. K. złożył wniosek o emeryturę górniczą w dniu 20 lutego 2018 r. (a właściwie jeden z kolejnych wniosków o to świadczenie, który tym razem zakończył się uzyskaniem przez niego prawa do żądanego świadczenia). Wiek 55 lat, uprawniający do nabycia prawa do emerytury górniczej, ubezpieczony ukończył już w dniu 8 września 2017 r. Po osiągnięciu wieku emerytalnego aż do dnia 8 sierpnia 2018 r. odwołujący się pobierał świadczenie rehabilitacyjne, wobec czego na mocy przywołanego powyżej art. 100 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury górniczej nabył dopiero w dniu 9 sierpnia

2018 r. Poza sporem jest również to, że w okresie od dnia 1 listopada 2016 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. J. K. był zatrudniony w P. sp. z o.o. w C. Tym samym w dacie nabycia prawa do emerytury górniczej i następnie aż do dnia 31 grudnia 2020 r. ubezpieczony pozostawał zatrudniony u tego samego pracodawcy, u którego pracował bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do tego świadczenia.

Zgodnie z art. 103a ustawy emerytalnej, prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Z językowego brzmienia powyższego przepisu - przez powiązanie w nim zwrotu: "nabycia prawa do emerytury" ze zwrotem "ustalonym w decyzji organu rentowego" - niewątpliwie wynika, że w przepisie tym mowa o potwierdzeniu (w decyzji organu rentowego) spełnienia ustawowych przesłanek prawa do świadczenia, a nie o nabyciu prawa do świadczenia *in abstracto*. Tak więc instytucja ta odnosi się do zgłoszenia wniosku o świadczenie, czyli wyrażenia przez ubezpieczonego woli korzystania z przysługującego mu z mocy ustawy prawa. W tym przypadku chodzi więc o przyznanie prawa do pobierania świadczenia uzależnione od rozwiązania stosunku pracy istniejącego "bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury", czyli istniejącego w dacie złożenia wniosku o emeryturę (wtedy, gdy uprzednio ubezpieczony spełnił jego warunki *in abstracto*) lub w dacie spełnienia ustawowych przesłanek prawa do emerytury (gdy wniosek o emeryturę złożony został przed nabyciem prawa do emerytury *ex lege*). W każdym jednak z tych przypadków "bezpośredniość" tego zatrudnienia należy odnosić do dnia powstania uprawnienia do wypłaty emerytury (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2023 r., III USKP 154/21, OSNP 2023 nr 11, poz. 121). Zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącego nie ma więc rozstrzygającego znaczenie dla sprawy, skoro o zastosowaniu przepisu art. 103a ustawy emerytalnej przesądza pozostawanie w stosunku pracy w chwili złożenia wniosku o emeryturę, ewentualnie w chwili spełnienia przesłanek nabycia prawa do emerytury *ex lege*.

Nie posiada waloru istotności także zagadnienie dotyczące wpływu pobierania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego na stosowanie art. 103a

ustawy emerytalnej. Prawo do emerytury i prawo do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego (zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego) mają charakter konkurencyjny, co wynika wyraźnie z art. 100 ust. 2 ustawy emerytalnej. Jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie przepisów Kodeksu pracy, wówczas prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty szkoleniowej powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia. Sąd *meriti* ustalił, że skarżący zaprzestał pobierania świadczenia rehabilitacyjnego w dniu 8 sierpnia 2018 r. Wyżej cytowany przepis uprawniał do uznania, że prawo do emerytury skarżący nabył z dniem 9 sierpnia 2018 r. i to ten moment trafnie został uwzględniony przy zastosowaniu art. 103a ustawy emerytalnej. Wątpliwości prawne skarżącego dotyczące okresu późniejszego, tj. ponownego rozpoczęcia okresu zasiłkowego po powrocie do pracy, nie mają istotnego znaczenia dla sprawy. Ubezpieczony, domagając się zmiany zaskarżonej decyzji z dnia 20 maja 2022 r. przez nakazanie organowi rentowemu podjęcia wypłaty emerytury górniczej od dnia 9 sierpnia 2018 r., dąży do uzyskania dwóch konkurencyjnych świadczeń za ten sam okres. Błędnie wywodzi, że we wskazanym okresie został pozbawiony dochodu ze stosunku pracy, skoro - z uwagi na istotę ubezpieczenia chorobowego - utraconą możliwość zarobkowania rekompensowały świadczenia ubezpieczeniowe.

Zasadą jest, że pracownikowi, który nabył prawo do emerytury, przysługuje jedno świadczenie - albo emerytura z ubezpieczenia społecznego albo wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia. Powyższe ma też oparcie w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, wiążącym z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa. Pracownik, który osiągnął wiek emerytalny, może więc wybrać albo status emeryta, albo zachować - mimo nabycia prawa do emerytury - status pracowniczy. Nie może jednak łączyć bez ograniczeń statusu emeryta i pracownika, a więc otrzymywać równocześnie świadczenia z tytułu utraty zdolności do dotychczasowej pracy (osiągnięcie wieku emerytalnego jest bowiem uznawane za równoznaczne z utratą zdolności do zarobkowania własną pracą) i wynagrodzenia z tytułu kontynuowania zatrudnienia, do wykonywania którego pracownik utracił zdolność. Z omawianego

przepisu ustawy emerytalnej wynika nie tyle obowiązek rozwiązania stosunku pracy przez pracownika, który nabył prawo do emerytury, ile obowiązek dokonania przez niego wyboru, czy decyduje się na emeryturę, czy też na pozostawanie w stosunku pracy, a jego istotą jest wyeliminowanie równoczesnego pobierania dwu świadczeń - emerytury i wynagrodzenia za pracę w pełnej wysokości (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2004 r., II UZP 9/04, OSNP 2005 nr 3, poz. 41).

Zauważyć należy, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

[r.g.]